

FAMILIA ROMÂNEASCĂ ÎN CONTEXT EUROPEAN

GEORGETA GHEBREA

Pe 29 septembrie 1992 a avut loc la sediul Institutului copilului și familiei din București seminarul româno-francez *La famille en questions; questions sur la famille*. Înființat sub patronajul organizației "Médicins du monde", institutul are, conform declarației directorului său, domnul *Pierre Brumberg*, trei preocupări: *politică* (pe plan național, colaborarea cu Ministerul Muncii și consilierii ministrului muncii și cu primul ministru; pe plan local, problema bugetului și a responsabilităților); *medicală* (copii instituționalizați, hospitalism, evitarea opticii reduționist-medicală); *legislativă* (drepturile copilului, problema abandonului).

Doamna *Claire Auzias*, cercetător la I.D.E.F. (Institutul copilului și familiei) Paris a prezentat proiectul de cercetare *Familie, naționalitate, religie care va cuprinde mai multe țări din Est, printre care și România*. Cercetarea vrea să surprindă situația în mișcare a familiei est-europene, impactul răbufnirii problemelor naționale asupra formelor familiale. Cercetarea privește națiunea ca un ansamblu de familii dotat cu suveranitate.

Cunoscutul sociolog *François de Singly* a făcut o expunere despre *Transformările familiei în Franța*. Principalele dimensiuni ale acestor transformări sînt: mobilitatea matrimonială, locul copilului în familie, raportul între familie și stat. Începutul acestor schimbări se plasează între 1965-1968: mai puține căsătorii, mai multe concubinaje, mai multe divorțuri (liber consimțite, mai multe familii monoparentale, mai multe familii recompuse și reconstituite, cupluri cu dublă activitate (familială și profesională) devalorizarea modului de femeie casnică, mai mulți copii doriți (contracepția) mai puține nașteri, mai multe nașteri în afara căsătoriei.

Această viziune a lui "mai mult" sau "mai puțin" are încă numeroase limite, pentru că există lucruri care se transformă dar care nu sînt măsurabile:

- relația public-privat: actorii sociali încep să se organizeze fără intervenția statului; privatizarea vieții private;
- crește forța legăturilor fragile; familia ca garant al satisfacției afective;
- slăbirea rolurilor conjugale și diminuarea autorității paternale; "management" participativ în plan familial.

În ciuda evoluției recente a familiei în Franța, nici un seism social nu amenință societatea. Ierarhiile și diferențele sociale sînt reproduse de la o generație la alta, fără a ține cont de schimbarea lor.

Forme recente precum "viața conjugală fără coabitare" (cupluri cu locuințe diferite), fazele de recompunere și stabilitate a cuplului, separările nu au eliminat modelul vieții conjugale.

Datorită instituției școlare care transformă relația copilului cu familia, familia este centrată pe copil. Perioada de dependență a copilului se prelungește și problematica se axează pe formarea copilului.

În ceea ce privește relația familie-stat, se remarcă nu numai o "privatizare" dar și o "socializare" a familiei, însă mai subtilă. Statul apelează la forme mai atenuate de control social dar familia se simte totuși privată de dreptul său ca instanță de recunoaștere socială a valorilor produse de ea însăși. De aceea bătălia pentru școlile particulare a fost atât de înflăcărată în Franța; familiile și-au cerut dreptul de a alege școala; familia oferă astăzi ea însăși mai puține servicii, dar vrea să aibă dreptul de a alege din oferta societății. Pe de altă parte, statul încearcă să revalorizeze capacitatea familiei de a oferi servicii, transferând unele servicii, cerute în general statului, asupra familiei (între altele, pentru că astfel costă mai puțin).

În expunerea sa, Smaranda Mezei a abordat problematica familiei românești după cel de al doilea război mondial. Ea a distins trei etape în această evoluție, în care schimbările nu neagă o anumită continuitate.

Prima etapă a fost numită aceea a "instituției incomode". Familia, ca instituție a societății civile, rezistă și se opune intruziunii statului. Punerea în practică a comunismului a însemnat însă distrugerea vechilor valori. Familia era proclamată ca "celulă de bază a societății" numai ca pură propagandă; în realitate statul totalitar nu putea să-și instaureze controlul asupra familiei decât sporind dezordinea și dezorganizarea.

A doua etapă este numită de Smaranda Mezei "instituția reconsiderată" (după 1966). La întrebarea "cum să penetrezi spațiul privat?" răspunsul a fost: "prin politica demografică". Presiunii de modernizare a ideologiei și valorilor familiale i s-a răspuns prin menținerea tradiției ca strategie de supraviețuire. În acest context, o valoare însemnată a căpătat-o copilul în cadrul familiei (Am spus "copilul" și nu "copiii" datorită tendinței de reducere a numărului de copii, întrucât, resursele fiind limitate, familiile preferă să investească totul într-unul sau doi copii cel mult). Copilul începe să fie desemnat ca cel care va realiza mobilitatea socială, accesarea familiei la un statut social superior. De aceea, familiile își concentrează toate eforturile pentru a crește și a forma copiii. Școala devine o sursă și o instanță de confirmare a prestigiului social.

A treia etapă este numită "istoria dezlănțuită" (după 1989). Prăbușirea regimului comunist a declanșat fenomene latente și a accentuat criza multiplă a societății. Procese de consolidare a coeziunii familiale coexistă cu procese de dezorganizare. Aspectele noi se difuzează de la extremele societății spre centru (de exemplu coabitarea juvenilă este răspândită în mediile marginale sau, dimpotrivă, în mediile intelectuale sau în rândul studenților).